IV. MONOGRAFIA

Eines estratègiques de gestió integrada per assolir la sostenibilitat a les Illes Balears: la gestió integrada de les zones costaneres

Sandra Espeja[1], Ferran Navinés,[1], [2] Amy Diedrich,[1] David Carreras[3] i Joaquín Tintoré[1]
1 ICTS SOCIB (Infraestructura Científica Tecnològica Singular - Sistema d'Observació i Predicció Costera de les Illes Balears)
2 CES (Consell Econòmic i Social de les Illes Balears)
3 OBSAM (Observatori Socioambiental de Menorca)

L'objectiu d'aquest article és presentar la gestió integrada de les zones costaneres (GIZC) i el seu sistema d'indicadors com una eina estratègica de gestió per assolir un desenvolupament veritablement sostenible a les Illes Balears, sempre basat en el millor coneixement científic disponible.

L'article s'estructura en quatre seccions: (1) introducció, en la qual s'expliquen els conceptes principals relacionats amb la GIZC i la seva importància estratègica; (2) el procés d'elaboració del sistema d'indicadors per a la GIZC a les Illes Balears, en què se'n detallen les dues fases: el disseny del sistema i la seva implantació com a estudi pilot a Menorca; (3) el pròxims passos dirigits cap a un sistema de governança per donar suport a la GIZC a les Illes Balears, i (4) conclusions.

1. INTRODUCCIÓ

1. 1. Conceptes principals

1. 1. 1. El desenvolupament sostenible

Entenem per *desenvolupament sostenible* el que va establir la Comissió Brundtland el 1987 com «aquell que satisfà les necessitats de les generacions presents sense comprometre les capacitats de les generacions futures per satisfer les seves pròpies necessitats» (WCED,1987).

Un dels llocs on es fa més complicat assolir el desenvolupament sostenible és a les zones costaneres, ja que són un sistema on interaccionen aspectes mediambientals, socioeconòmics, administratius i historicoculturals. En l'àmbit institucional o competencial, hi confluïxen diverses escales administratives (europea, estatal, autonòmica, insular i municipal). És on es concentra el major percentatge de població[1] i, conseqüentment, de la renda i la riquesa econòmica, però també els impactes mediambientals més negatius. Així mateix, és on es concentra un elevat nombre de turistes, és el motor de l'economia en molts indrets costaners, com per exemple a les Illes Balears, i el sector que es manté gràcies a un patrimoni natural i cultural ben preservat. Amb aquest escenari tant complex és necessari aplicar sistemes de gestió que ens garanteixin la continuïtat del bon estat mediambiental i del nivell econòmic, sense perjudici de la societat i preservant els seus valors de cohesió i benestar social. Cal assolir el ja esmentat però poc complert *desenvolupament sostenible*.

1. 1. 2. La gestió integrada de les zones costaneres (GIZC)

La GIZC és un procés internacionalment acceptat per avançar cap a la sostenibilitat del litoral que potencia un ús equitatiu dels recursos costaners (naturals, socioeconòmics i culturals) i integra tots els sectors de l'Administració i la societat. Es basa en decisions racionals derivades de la informació científica i en necessitats dels diferents agents. És un procés dinàmic que proporciona mitjans per a la discussió de necessitats i problemes identificats en l'àmbit local, regional i nacional, com també mecanismes per negociar decisions futures relacionades amb el desenvolupament sostenible en zones costaneres (Cisin-Sain i Knecht, 1998).

1. 1. 3. Coneixement bidireccional: ciència–societat

La interacció de tants aspectes en un mateix territori implica la necessitat de passar de la tradicional visió sectorial a una visió més integrada. A més, cal que la presa de decisions i el coneixement científic vagin de la mà, ja que tots dos existeixen per donar respostes als problemes de la societat. Per fer-ho, la ciència ha de tenir un enfocament més aplicat, multidisciplinari, i s'ha de dirigir a resoldre problemes i no a seguir disciplines. És el que s'anomena *ciència de la sostenibilitat* (Clark, 2007). A la vegada, la presa de decisions ha de tenir

[1] La concentració demogràfica mundial a la costa és del 50%, del 40% a les regions marines de la Unió Europea, del 57% a Espanya i del 85% en el cas de les Illes Balears, on més del 50% de la renda regional es genera directament o indirectament per l'activitat turística fortament especialitzada en el turisme de masses (Exceltur, 2007). Al mateix temps, el fet de ser un arxipèlag dota les Balears d'una major longitud de costa (1.428 km, el 18% del total de la costa de l'Estat), la tercera més important de l'Estat, només superada per Galícia i les Canàries (Institut Geogràfic Espanyol).

un enfocament més participatiu, en el qual intervengui la societat civil, ja que la sostenibilitat és un concepte global que cal ajustar a la realitat local. La GIZC respon a la ciència de la sostenibilitat i a la implicació de la societat mitjançant mecanismes de democràcia participativa.

1. 1. 4. Els indicadors

Els indicadors representen un pont ideal entre els avenços científics i les necessitats dels responsables de la gestió ambiental. Els indicadors són components que ens permeten mesurar i analitzar la realitat per aplicar el desenvolupament sostenible. Són eines científiques importants per donar suport a la GIZC i a altres processos de gestió integrada. Ajuden els prenedors de decisions a identificar i seguir el progrés cap a l'assoliment dels objectius de sostenibilitat (Belfiore *et al.*, 2006). Són una mesura que proporciona una visió simplificada d'un fenomen més complex, o que proporciona una visió més detallada sobre una tendència, o que simplement no pot ser observada. D'aquesta manera, els indicadors quantifiquen i simplifiquen una informació (WG-ID, 2002). Són l'eina bàsica del quadre de comandament de la gestió territorial de la GIZC.

1. 2. El valor de la GIZC

1. 2. 1. El concepte de *science-policy gap* i la GIZC

És un fet ben documentat que hi ha un *science-policy gap* o retard entre la recerca científica sobre impactes mediambientals negatius provocats per l'acció humana, i les reaccions socials i de les administracions públiques per corregir-los mitjançant una gestió basada en els avenços científics (Lubchenco i Sutley, 2010; Perrings, Duraiappah *et al.*, 2011). També és cert que el ritme d'acumulació dels impactes negatius segueix una corba de creixement que, a partir d'un punt crític, pot presentar una certa acceleració i agreujament dels impactes. És a partir d'aquest punt crític quan s'encenen tots els senyals d'alarma social i quan s'accelera també la corba de les accions reactives correctores per part de la societat civil i dels poders públics. Igualment, és notori palesar que en els darrers vint anys s'ha desenvolupat internacionalment una nova generació d'eines estratègiques per gestionar i minimitzar aquests impactes mediambientals negatius i implantar nous sistemes de governança basats en el principi de la democràcia participativa. Aquestes eines, entre les quals s'inclou la GIZC, permeten accelerar al màxim la capacitat de reacció de les societats per tal d'implantar models de desenvolupament que siguin coherents amb els principis del desenvolupament sostenible. La implantació d'un sistema GIZC a les Illes Balears seria un factor clau per reduir el nostre *science-policy gap* entre el moment en què es produeix un impacte negatiu mediambiental i el moment en què la societat crea els mecanismes reactius per controlar-ne les conseqüències. Així, podríem dir que si les Balears haguessin disposat d'un potent sistema de GIZC perfectament desplegat amb tota la seva complexitat als anys cinquanta o seixanta del segle passat a escala de zona turística (el cas de Platja de Palma) o insular, els impactes mediambientals negatius acumulats avui en dia serien molt menors.

1. 2. 2. Per la seva centralitat, la GIZC ha generat una base científica i metodològica molt sòlida i consensuada a escala internacional, europea, estatal i regional

Tampoc es pot oblidar la importància de disposar d'instruments jurídics, exemples de bones pràctiques i metodologies contrastades a escala internacional, europea, estatal, regional i municipal a l'hora d'aplicar sistemes de governança per tal de corregir les tendències negatives de fons. Sortosament, en el camp de la GIZC, per la seva naturalesa de centralitat atès que afecta un recurs natural de primer ordre internacional, ja hi ha avui en dia tot un conjunt d'instruments metodològics que ens donen una base molt sòlida per poder definir plans d'actuació i sistemes de governança. Un exemple paradigmàtic d'això és la publicació recent de la *Guía para la implementación de la GIZC* de l'Observatori del Litoral (Doménech et al., 2010).

1. 2. 3. Els avantatges competitius a les Balears a l'hora d'implantar la GIZC

En el cas de les Illes Balears, hi ha diversos factors que poden facilitar relativament la implantació de sistemes GIZC:

Patrimoni natural i cultural
Ens referim en primer lloc al fet que encara disposam d'un patrimoni natural i cultural relativament ben conservat, ja que la nostra taxa d'ocupació del sòl urbà a la costa se situa en la meitat del percentatge que s'obté a la costa peninsular mediterrània,[2] o a la declaració de Menorca com a reserva de la biosfera, la de patrimoni de la humanitat de Dalt Vila d'Eivissa o la demanda feta perquè s'hi declari la serra de Tramuntana, o la declaració de la Sibil·la com a patrimoni intangible de la humanitat.

Base científica
En el cas de la GIZC, les Illes Balears han tingut la sort de dotar-se des de ja fa molts anys de les instal·lacions de l'Institut Espanyol d'Oceanografia (IEO), l'IMEDEA (CSIC-UIB), la UIB i, ara, del Sistema d'Observació i Predicció Costanera de les Illes Balears (ICTS-SOCIB)[3]. I en el cas de Menorca, hi ha l'OBSAM, al qual l'Ibestat va atorgar el premi estadístic de 2009 de l'Administració de la Comunitat Autònoma.

A la vegada, la feina feta ha estat reconeguda científicament a escala internacional mitjançant la publicació de diversos articles en revistes científiques (Balaguer *et al.*, 2008 i 2011; Diedrich *et al.* 2010 i 2011; Tintoré *et al.*, 2009, entre d'altres). Així mateix, també s'ha presentat en més de vint congressos nacionals i internacionals de diferents països (Canadà, Estats Units, Sud-àfrica i diversos països europeus). Tot aquest reconeixement científic fa palesa la gran importància del tema de què tractam i denota l'interès de la societat sobre això, i d'aquesta manera es poden atraure fons i col·laboracions per avençar més profundament en la GIZC.

Consciència de la societat civil
Un altre factor, ben rellevant, és que la societat civil de les Balears està conscienciada de la necessitat de preservar el litoral com un element clau per assegurar el potencial competitiu del turisme i els futurs nivells de benestar de la societat. N'és un

[2] Vegeu Grup d'Investigació sobre Sostenibilitat i Territori, UIB. Els indicadors de sostenibilitat socioecològica de les Illes Balears. <http://www.uib.cat/ost/>.
[3] <http://www.socib.es>.

bon exemple el Dictamen 5/2007 del CES sobre el sistema d'indicadors per a la gestió integrada de la zona costanera (GIZC) de les Illes Balears, que va aprovar per assentiment el Ple del CES dia 17 de desembre de 2007 (vegeu l'apartat 2.2.4).

Com a resposta a la societat civil, el Govern ha finançat un elevat percentatge del Projecte GIZC a les Balears des que es va iniciar l'any 2005, i ha ajudat a impulsar una nova manera de gestionar el territori litoral a partir del coneixement científic.

2. EL SISTEMA D'INDICADORS PER A LA GIZC A LES ILLES BALEARS (DES DEL 2006 FINS ARA)

2. 1. Antecedents

2. 1. 1. Recerca i GIZC

La GIZC a les Illes Balears s'inicia el 2003 i es concreta a partir de la col·laboració establerta, els anys 2005-2008, entre la Direcció General de Recerca, Desenvolupament Tecnològic i Innovació (R+D+I) i l'IMEDEA (CSIC-UIB), que va donar com a resultat el Projecte de gestió integrada de la zona costanera a les Balears (R+D+I GIZC Balears).[4] L'objectiu d'aquest Projecte era generar coneixement científic per facilitar l'assoliment de la sostenibilitat a la zona costanera de les Illes Balears a partir de la GIZC. A partir de l'any 2009, la investigació relacionada amb la GIZC es continua a l'àrea estratègica d'investigació de la ciència de la sostenibilitat i la gestió integrada de zones costaneres i marines de la ICTS-SOCIB.

Un dels resultats principals del Projecte R+D+I GIZC a les Balears és el Sistema d'Indicadors per a la Gestió Integrada de la Zona Costanera a les Illes Balears, que es va iniciar a final de 2006.

2. 1. 2. Objectiu

L'objectiu general del Projecte era generar un sistema d'indicadors que avaluàs la sostenibilitat de les Illes Balears en el marc de la GIZC, basat en el coneixement científic, i que fos comparable a escala internacional i, a la vegada, rellevant a escala local recollint les necessitats de la societat de les Illes Balears.

El procés de creació del sistema d'indicadors segueix en marxa. Actualment, aquest procés consta de dues fases: el disseny del sistema d'indicadors (2006-2009) i la implantació del sistema a partir d'un estudi pilot a Menorca (des del 2010). A continuació es mostren els detalls d'aquestes dues fases.

2. 2. Fase 1. Disseny del sistema d'indicadors

La primera fase del Projecte GIZC a les Balears va ser crear el sistema. Per aconseguir una llista d'indicadors que donassin resposta a les necessitats de les Illes Balears ha estat necessari fer un treball multidisciplinari, en el qual es valorassin tots els aspectes rellevants de les zones costaneres. Calia que el treball no es fes només amb perspectiva científica, sinó que, de manera coherent amb l'enfocament del desenvolupament sostenible, es tingués en compte també l'opinió de la societat. Per aconseguir aquesta simbiosi entre ciència i societat, es va dur a terme una col·laboració entre l'IMEDEA (CSIC-UIB) i el Consell Econòmic i Social (CES) de les Illes Balears.

2. 2. 1. Definició dels objectius de la GIZC a les Illes Balears

La primera acció del Projecte va ser definir una sèrie d'objectius de la GIZC d'acord amb els principis del desenvolupament sostenible. Aquests objectius es van classificar en tres categories: governança, socioeconòmics i ambientals, que es desagregaven en subcategories. El que entenem per *desenvolupament sostenible* és un concepte global que cal emmarcar en el context local, tenint presents les característiques pròpies de la zona (aspectes ambientals, socials, polítics, culturals, econòmics, etc.). És per això que era tan important definir aquests objectius i dividir-los en subcategories.

Així, doncs, una vegada creada la llista d'objectius, l'IMEDEA (CSIC-UIB) elaborà una relació inicial d'indicadors basats en una revisió científica exhaustiva d'antecedents internacionals, la qual va ser revisada de manera exhaustiva i consensuada per totes les comissions de treball del CES. Finalment, el resultat va ser una llista de 56 indicadors, presentada al Ple del CES el setembre de 2007, els quals tenien associats mesures, escales temporals i escales espacials.

2. 2. 2. Anàlisi d'idoneïtat, estimació del cost i estudi Delphi

En aquest moment del procés, es disposava d'una àmplia llista d'indicadors que representaven les necessitats de les zones costaneres i eren coherents amb iniciatives internacionals. Però faltava informació clau per poder elaborar el pla d'implantació amb èxit: l'anàlisi d'idoneïtat i l'anàlisi d'importància, les quals van desplegar conjuntament l'IMEDEA (CSIC-UIB) i el CES al llarg del quart trimestre del 2007.

L'anàlisi d'idoneïtat consistia a valorar set paràmetres per cada indicador. Els paràmetres eren els següents: (1) disponibilitat de les dades, (2) disponibilitat de les dades a les escales espacials especificades, (3) disponibilitat de les dades a les escales temporals especificades, (4) estat de desenvolupament del mètode per calcular l'indicador, (5) complexitat del càlcul de l'indicador, (6) si proporciona tendències al llarg del temps, i (7) si proporciona resposta a un objectiu específic relacionat amb la GIZC. Aquests set paràmetres es valoraven segons la seva idoneïtat de l'1 al 3 (escala en què el valor 1 representa el menys idoni, i el 3, el més idoni). Finalment, la suma dels valors de cada paràmetre donava el valor final d'idoneïtat amb el qual es va poder classificar la llista de 56 indicadors segons la seva idoneïtat.

Després de l'anàlisi d'idoneïtat, es va valorar l'aspecte econòmic associat al desenvolupament de cada indicador. A causa de la impossibilitat de fer el càlcul exacte en euros, cada indicador va ser classificat segons la dedicació de personal (alta, mitjana o baixa) i si era necessari o no investigació o tecnologia addicional.

[4] L'R+D+I GIZC té quatre eixos d'acció, els quals es mostren, juntament amb més informació, a l'adreça <http://costabalearsostenible.com>.

Una vegada realitzada la idoneïtat de l'indicador i l'estimació del cost, i independentment d'aquests, es va dur a terme una classificació de la llista d'indicadors segons la seva importància per assolir la sostenibilitat a les Illes Balears. Aquest punt es va considerar rellevant perquè les classificacions anteriors només tenien en compte aspectes que podien ser (en principi) fàcilment mesurables, cosa que va provocar que molts indicadors d'alta importància tinguessin baixes qualificacions a causa de la dificultat de ser calculats (sobretot els indicadors ambientals). Així, doncs, l'IMEDEA (CSIC-UIB) va elaborar una llista com a proposta inicial, que va donar lloc a un estudi Delphi en el que varen participar tots els consellers del CES membres de les seves comissions de treball. El resultat de l'estudi es va comparar amb la llista inicial de l'IMEDEA (CSIC-UIB) i es va descobrir que hi havia poques divergències, les quals es van solucionar aplicant la decisió del CES per als indicadors socioeconòmics i la decisió de l'IMEDEA (CSIC-UIB) per als ambientals. Cal destacar que en aquest punt es va decidir, d'acord amb el CES, eliminar dos dels indicadors de la llista, ja que tenien idoneïtat baixa i importància baixa. El sistema d'indicadors es compon, a partir d'aleshores, de 54 indicadors.

2. 2. 3. Classificació de la llista d'indicadors

Com a resultat de l'anàlisi elaborat per l'IMEDEA (CSIC-UIB) i el CES, s'obtenen dues taules de la llista d'indicadors segons les dues categoritzacions (idoneïtat i importància). Disposar de totes dues pot ajudar en decidir quin indicador és el millor per implantar en cada situació: en el cas que els recursos materials o econòmics siguin el factor limitant, cal seguir la llista classificada segons la idoneïtat, però en el cas de disposar dels recursos suficients, caldria seguir la classificació d'importància que representa un sistema d'indicadors més complet per assolir els objectius de sostenibilitat a la costa de les Illes Balears.

Les dues perspectives són complementàries i, conseqüentment, com es pot veure en la taula 1, hi ha un grup d'indicadors que són a la vegada d'alta importància i d'alta idoneïtat. Concretament, 17 dels 54 indicadors entren en aquesta classificació, i són aquests els que més endavant s'han implantat (vegeu l'apartat 2.3).

Taula 1. Total del nombre d'indicadors categoritzats segons la seva importància i la idoneïtat

Categoria	Importància alta	Importància mitjana	Importància baixa	Total
Idoneïtat alta	**17**	3	0	20
Idoneïtat mitjana	10	3	1	14
Idoneïtat baixa	9	9	2	20
Total	36	15	3	54

2. 2. 4. Elaboració i presentació del Dictamen 5/2007 del CES

Com a resultat de tot el procés d'elaboració d'un sistema d'indicadors per a la GIZC de les Illes Balears, es va obtenir un document final que va ser proposat com a dictamen a la Comissió Permanent del CES, i que, en la sessió del 17 de desembre de 2007, es va aprovar definitivament. El Dictamen 5/2007 del CES per a la gestió integrada de la zona costanera de les Illes Balears es va publicar en format llibre en tres idiomes —català, castellà i anglès— a final de 2008.[5] Aquesta publicació mostra l'explicació del procés complet, la llista d'objectius de sostenibilitat i els indicadors associats, les taules dels indicadors classificats segons idoneïtat i importància, un pla d'implantació del sistema d'indicadors, recomanacions, i, per cada indicador, mesures que cal calcular amb especificació de les escales. El Dictamen es va presentar a la societat el 9 de febrer de 2009, en un acte públic presidit pel president del Govern de les Illes Balears i que va tenir el suport tots els presidents dels consells insulars. En l'acte es van comprometre públicament a implantar la GIZC a les Illes Balears i a calcular el sistema d'indicadors de la GIZC a les Illes Balears prenent Menorca com a zona pilot.

2. 3. Fase 2. Càlcul del sistema d'indicadors: estudi pilot a Menorca

El sistema d'indicadors va ser dissenyat per a una implantació *incremental*, tenint en compte la limitació de recursos necessaris per aplicar-lo de cop. Per tant, és un projecte obert que es va ampliant, millorant i actualitzant, ja que es basa en el procés de millora contínua.

L'inici de la implantació s'ha duit a terme amb els 17 indicadors classificats amb alta idoneïtat i alta importància. Cal destacar que els 54 indicadors són rellevants globalment, però també que els seleccionats representen els aspectes clau de la zona d'estudi. És a dir, amb el mateix sistema d'indicadors, en una altra zona del planeta sorgirien com a indicadors clau un altre grup diferent perquè les característiques físiques, polítiques i socials no són les mateixes. En el cas de les Illes Balears (vegeu la taula 2) no és estrany que sis dels indicadors corresponguin a aspectes turístics, ja que les Illes Balears són una destinació turística madura, ni tampoc que cinc indicadors representin aspectes d'ús de l'espai i quatre la utilització de recursos, ja que el territori illenc es caracteritza per tenir espai i recursos limitats, i per acabar, dos de demogràfics relacionats amb destinacions turístiques madures.

[5] <http://www.caib.es/sacmicrofront/archivopub.do?ctrl=NTCS021053ZI45062&id=45062>.

Taula 2. Llista dels 17 indicadors d'alta idoneïtat i importància classificats segons el seu àmbit d'actuació		
Àmbit	**Indicador**	**Categoria**
Turisme	Ocupació de l'oferta turística	Socioeconòmic
	Evolució de la demanda turística	Socioeconòmic
	Estacionalitat de la població	Socioeconòmic
	Qualitat de les platges	Mediambiental
	Qualitat del subministrament turístic	Socioeconòmic
	Preu del subministrament turístic	Socioeconòmic
Ús de l'espai	Àrea de sòl i mar protegida per una regulació legal	Governança
	Densitat de la població	Socioeconòmic
	Construcció d'habitatges	Socioeconòmic
	Nombre de llocs d'amarrament	Socioeconòmic
	Càrrega en infraestructures viàries i socials	Socioeconòmic
Utilització de recursos	Consum d'aigua	Socioeconòmic
	Consum d'electricitat	Socioeconòmic
	Pesca	Socioeconòmic
	Tractament d'aigües/depuració	Socioeconòmic
Demografia	Atur registrat	Socioeconòmic
	Població estrangera	Socioeconòmic

2. 3. 1. Menorca: zona pilot ideal

Menorca es considera una zona pilot ideal perquè ha aconseguit mantenir una elevada protecció dels seus recursos naturals i de patrimoni (per exemple, és reserva de la biosfera de la UNESCO), i també pel lideratge internacionalment reconegut del Consell Insular de Menorca (per exemple, el Pla Territorial Insular de Menorca), que és un exemple a seguir des del punt de vista autonòmic, nacional i internacional. A més, hi ha l'Observatori Socioambiental de Menorca, el qual té una àmplia experiència en el càlcul d'indicadors al seu territori.

2. 3. 2. Objectius

Els objectius específics d'aquesta fase del Projecte eren:

a) Per a cada indicador, dissenyar i desenvolupar unes fitxes tècniques, dirigides a experts i persones responsables en la presa de decisions relacionades amb la GIZC. Això era important per poder prendre decisions a partir del coneixement científic i tenir en compte tots els aspectes vinculants.
b) Ajustar, aprofundir, on sigui necessari, i millorar el sistema d'indicadors d'acord amb un estudi més detallat de la implantació.

2. 3. 3. Equip

Tenint sempre presents els principis bàsics dels quals parteix la GIZC, entre els quals la necessitat de cooperació i participació de diferents sectors, es va crear un grup de treball multidisciplinari de tres organismes tècnics que aportaren perspectives metodològiques diferents. L'Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat)[6] va aportar el coneixement relatiu a l'obtenció i la validació de les dades, i va actuar com a coordinador d'aquesta fase del projecte. L'Observatori Socioambiental de Menorca (OBSAM)[7] va proporcionar l'experiència tècnica i el coneixement de la realitat menorquina. I la ICTS-SOCIB va aportar el suport tècnic i científic des de l'àmbit de la GIZC. Gràcies a la implicació de tots els membres de l'equip, i a partir d'una comunicació contínua, tot l'estudi es basa en la cooperació i el consens.

2. 3. 4. Fitxes tècniques

El treball es va dur a terme entre octubre 2009 i setembre 2010. El desenvolupament de les fitxes es va executar en tres fases: *a)* disseny d'un model de fitxa tècnica; *b)* obtenció, valoració i sistematització de les dades (liderada per l'Ibestat), i *c)* elaboració de la fitxa tècnica per a cada indicador.

Les fitxes es van dissenyar perquè qualsevol tècnic pugui obtenir dades i calcular el sistema d'indicadors, d'una manera molt metòdica, i per assegurar una implantació sistemàtica, coordinada, comparable i modificable en el futur, tant a Menorca com a altres zones. És un treball basat en la millora contínua.

El procés de millora contínua es va posar en relleu, sobretot, en l'etapa 2, en la qual es va perfeccionar l'anàlisi d'idoneïtat. Atesa la falta de dades en alguns dels indicadors, no s'ha pogut fer tota la feina al mateix nivell.

2. 3. 5. Resultats

A partir de tota la feina desenvolupada es van obtenir diversos resultats:
Les fitxes tècniques de cada indicador amb les dades sistematitzades.
Un informe tècnic del SOCIB, l'Ibestat i l'OBSAM en què s'explica tot el procés d'elaboració de l'estudi, es presenten les

[6] <http://www.ibestat.cat>.
[7] <http://www.obsam.cat>.

fitxes tècniques, es detallen les peculiaritats de cada indicador i s'exposen la feina pendent i les recomanacions.

La inclusió, molt destacable, del Sistema d'Indicadors per a la Gestió Integrada de les Zones Costaneres a les Illes Balears en el Pla d'Estadística de les Illes Balears 2010-2013 [Decret 109/2010, de 15 d'octubre].

2. 3. 6. Fitxes divulgatives

Atès que es disposa de dades ja consensuades, la ICTS-SOCIB i l'OBSAM avancen cap a la línia de divulgació. L'objectiu d'aquestes fitxes divulgatives és facilitar les dades al públic en general i dotar la presa de decisions d'eines basades en coneixement científic, seguint l'objectiu inicial d'aquest projecte i del R+D+I GIZC a les Balears.

3. PRÒXIMS PASSOS. CAP A UN SISTEMA DE GOVERNANÇA PER A LA GIZC A LES ILLES BALEARS

3. 1. Governança

L'èxit final d'aquesta iniciativa dependrà sobretot de l'existència d'un sistema de governança coordinat, eficient i basat en la GIZC. Això ajudarà a aconseguir que la informació i les recomanacions que resultin del càlcul dels indicadors provoquin una resposta en el moment de prendre decisions relacionades amb el desenvolupament sostenible a les Illes Balears, per tal de reduir el *science-policy gap* de la GIZC (vegeu l'apartat 1.2.1). En el camí d'assolir un sistema de governança basat en la GIZC a les Illes Balears, es pot prendre d'exemple el sistema de governança de les Agendes Locals 21 de les Illes Balears,[8] el qual és un referent a tot Espanya. Disposa, a part de tot un seguit d'indicadors, de dos decrets per implantar-les (Decret 123/2002, modificat per la disposició final primera del Decret 29/2009) i l'avantprojecte d'un tercer.

Cal tenir en compte quatre punts clau: el primer, la recomanació del Dictamen 5/2007 del CES sobre "Adequar/crear la normativa necessària per regularitzar i donar suport a la implementació i execució del sistema d'indicadors". El segon, l'objectiu prioritari inicial del Projecte R+D+I GIZC a les Baleara de l'any 2005 de "Respondre el repte d'una nova forma de gestió del litoral basada en el coneixement científic". El tercer, basar-se en la bona experiència del sistema de governança de les Agendes Locals 21. I el quart, seguir documents acadèmics com la *Guía para la implementación de un sistema de gestión integrada de zonas costeras* de l'Observatori del Litoral. Podem afirmar que és el moment de dotar el sistema jurídic de les Illes Balears d'un instrument legislatiu que marqui les directrius de com posar en marxa la GIZC a l'arxipèlag balear. La proposta és elaborar un decret per implantar la gestió integrada de la zona costanera a les Illes Balears.

4. CONCLUSIÓ

Arribar a aconseguir un sistema de governança implica vincular la ciència, la societat i la política a la presa de decisions (per exemple abordar el *sciencie-policy gap*). És necessari que les decisions es prenguin a partir del coneixement científic, el consens social i la voluntat política. Actualment, disposam del coneixement científic i de la participació de la societat organitzada: ens queda incloure-hi l'àmbit polític i del Govern. El repte és, sense cap dubte, la integració dels tres dominis.

El projecte presentat en aquest article és, en si mateix, un exemple d'actuació en l'àmbit complex de la sostenibilitat i,

Figura 1. Interrelació de la ciència, la política i la societat per confeccionar la GIZC

[8] Vegeu la secció «IV. Monografia» de la revista *Conjuntura econòmica de les Illes Balears*. Març de 2011.

concretament, enfocat a la gestió del litoral. Es basa en el procés de millora contínua, és obert i es va actualitzant. Parteix del coneixement científic però incorpora les aportacions de la societat i, posteriorment, es pretén incorporar a l'Administració pública i al Govern. Es caracteritza per nombroses col·laboracions i participacions. A més, implica el canvi de passar d'una perspectiva sectorial a una perspectiva integrada, tant necessari en tots els àmbits de la societat per assolir el desenvolupament sostenible.

Cal destacar que des del punt de vista global, la GIZC es visualitza com a resposta per a un desenvolupament sostenible en la complexa situació de les zones litorals. No anam desencaminats; tot el contrari, anam en línia amb els compromisos que l'Estat espanyol i altres estats europeus estan prenent, ja que el 24 de març d'aquest any 2011 va entrar en vigor a Espanya el Protocol relatiu a la gestió integrada de les zones costaneres del Mediterrani (BOE núm. 70, de 23 de març de 2011), com a resposta de la recomanació 2002/413/EC del Parlament europeu.

És per tot aquest conjunt de raons que defensam la idea que en l'horitzó de 2020, la GIZC hauria de formar part del nucli de la política estratègica de desenvolupament sostenible de la nostra societat, i en aquest article ja hem mostrat que disposam de bona part dels instruments científics i de consens social que ens fan falta per desplegar el sistema de la GIZC a les Illes Balears.

Referències

Balaguer, P.; Diedrich, A.; Sardá, R.; Fuster, M.; Cañellas, T.; Tintoré, J. (2011). *Spatial Analysis of Recreational Boating Activity as a Key Step for Marine Spatial Planning in Mallorca (Balearic Islands, Spain).* Ocean and Coastal Management. 54: 241-249.

Balaguer, P.; Sardá, R.; Ruiz, M.; Diedrich, A.; Vizoso, G.; Tintoré, J. (2008). *A Proposal for Boundary Delimitation for Integrated Coastal Zone Management Initiatives.* Ocean and Coastal Management 51: 806-814.

Belfiore, S. *et al*. (2006). *A Handbook for Measuring the Progress and Outcomes of Integrated Coastal and Ocean Management*. IOC-UNESCO.

CES (2008). *Sistema d'indicadors per a la gestió integrada de les zones costaneres (GIZC) a les Illes Balears. Dictamen 5/2007 del Consell Econòmic i Social de les Illes Balears*. CES, Palma.

Cisin-Sain, B.; Knecht, R. (1998). *Integrated Coastal and Ocean Management: Concepts and Practices*. Island Press.

Clark, W. (2007). *Sustainability science: A room of its own*. Proceedings of the National Academy of Sciences 104(6): 1737-1738.

Diedrich, A.; Balaguer, P.; Tintoré, J. (2011). *Methodology for Applying the Limits of Acceptable Change Process to the Management of Recreational Boating in the Balearic Islands, Spain (Western Mediterranean).* Ocean and Coastal Management 54: 341-351.

Diedrich, A.; Tintoré, J.; Navinés, F. (2010). *Balancing Science and Society through Establishing Indicators for Integrated Coastal Zone Management in the Balearic Islands.* Marine Policy 34: 772-781.

Doménech, J.L.; Sanz, F.J.; Jiménez, L.; de Carvalho, C.; Antonio, J.; Díaz, M.M.; Carballo, A., Bernabéu, A.M.; Sardá, B.; Sebastián, C.; Molina, A.; García, C.; Fernández-Palacios, Y.; Tintoré, J.; do Carme, M.; Diedrich, A. (2010). *Guía para la implementación de un sistema de gestión integrada de zonas costeras*. Observatori del Litoral. La Corunya: Netbiblo.

EXCELTUR (2007). *Impactar 2006. Estudio del impacto del turismo sobre la economía y el empleo: resumen de los principales efectos e indicadores.* Conselleria de Turisme i Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació del Govern de les Illes Balears. Palma.

Lubchenco, J.; Sutley, N. (2010). *Proposed U.S. Policy for Ocean, Coast and Great Lakes Stewardship*. Science 328: 1485-1486

Perrings, C., A. Duraiappah, *et al.* (2011). *The biodiversity and ecosystem services science-policy interface*. Science 331: 1139-1140.

Tintoré, J.; Medina, R.; Gómez-Pujol, L.; Orfila, A.; Vizoso, G. (2009). *Integrated and interdisciplinary scientific approach to coastal management. Ocean and Coastal Management* 52, 493-505.

WG-ID (2006). *Report on the use of the ICZM Indicators from the WG-ID: A Contribution to ICZM Evaluation, Version 1*. European Environment Agency, Copenhagen.

World Commission on Environment and Development (WCED) (1987). *Our Common Future.* Oxford: Oxford University Press.

Conjuntura econòmica de les Illes Balears

juliol 2011

Govern de les Illes Balears

Conjuntura econòmica de les Illes Balears

juliol 2011

Direcció: Maria Teresa Palmer Tous
Directora General d'Economia i Estadístiques

Coordinació: Miquel Quetglas Oliver

Realització:
Margalida Adrover Caldentey
Margalida Albertí Garau
Amelia Cabellos Barreiro
Margarita Ibáñez Ripoll
Maria Antònia Lladó López
Mª Angeles Morales Oliva
Francisco José Priego Ruiz
Pedro Roldán Bennasar
Mercedes Villalonga Ruiz
Aldric Vives Maruffy

Monogràfic:
David Carreras
Amy Diedrich
Sandra Espeja
Ferran Navinés
Joaquín Tintoré

Direcció General d'Economia i Estadístiques
Vicepresidència Econòmica, de Promoció Empresarial i d'Ocupació
GOVERN DE LES ILLES BALEARS
C/ Palau Reial, 17
07001 - Palma
Illes Balears (Spain)
Tel.: +34.971.177.928
Fax.: +34.971.177.959
http://dgeconomia.caib.es
E-mail: informa@dgeconomia.caib.es

ISSN: 2171-4231
DL PM 1214-2002

Subscripció:
Per subscriure-vos de franc al nostre servei d'informació, vos convidam a enviar un missatge per correu electrònic a l'adreça:
informa@dgeconomia.caib.es
Vos notificarem la publicació del nostre butlletí de conjuntura económica en versió digital tan aviat com estigui disponible, com també d'altres notícies d'interès.

índex

Cronologia 2

Resum executiu 3

I. Entorn 5

1. Internacional 5
2. Unió Europea 9
3. Espanya 11

II. Illes Balears 13

1. Agropesquer 15
2. Indústria i energia 19
3. Construcció 22
4. Serveis 25
   - 4.1. Comerç 26
   - 4.2. Turisme. Hosteleria 26
   - 4.3. Turisme. Transport i comunicacions 30
   - 4.4. Intermediació financera 34
   - 4.5. Serveis empresarials i activitats immobiliàries 36
   - 4.6. Altres serveis 36
5. Mercat laboral 38
   - 5.1. Ocupació 38
   - 5.2. Costs laborals 39
6. Preus 41
7. Demanda 43
   - 7.1. Consum 43
   - 7.2. Turisme. Consum dels no residents 44
   - 7.3. Recaptació fiscal 45
   - 7.4. Inversió 46

III. Medi ambient 48

IV. Monografia 58

Eines estratègiques de gestió integrada per assolir la sostenibiitat a les Illes Balears: La GIZC

David Carreras, Amy Diedrich, Sandra Espeja, Ferran Navinés i Joaquín Tintoré

Índex de taules i gràfics 65

Notes i abreviatures. Agraïments 66